

ОСОБЛИВОСТІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТИТУЛЬНИХ ЗНАКІВ WEBMONEY

Визначено економіко-правову сутність титульних знаків WebMoney (WM) як одиниці обліку права вимоги, відповідно до якої запропоновано даний об'єкт відображати в бухгалтерському обліку як дебіторську заборгованість. Розроблено методiku обліку операцій з використанням титульних знаків WebMoney в якості електронного платіжного інструменту в залежності від обраного варіанту використання технології WM

Ключові слова: безготівкові розрахунки, облік, платіжна система WebMoney, електронні платіжні інструменти

Постановка проблеми. Здійснення безготівкових розрахунків на підприємстві є важливою частиною його діяльності. Серед основних моментів у функціонуванні підприємства, на який слід звернути особливу увагу керівництва, є оптимальний вибір форм їх (безготівкових розрахунків) здійснення. При цьому слід враховувати, що в сучасних умовах господарювання необхідно вміло оперувати вибором форми безготівкових розрахунків та враховувати інтереси контрагентів. Тому розвиток новітніх технологій, виникнення електронних інструментів платежу зумовлюють необхідність дослідження та виявлення проблемних питань бухгалтерського обліку нових платіжних/розрахункових процесів, що є на сьогодні не від'ємною частиною господарського життя підприємства.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питаннями бухгалтерського обліку безготівкових розрахунків, зокрема проблемами обліку розрахунків електронними платіжними інструментами, займається невелике коло науковців: С.В. Анурєєв, В.С. Геращенко, Н.В. Дубенко, А. Карпов, С.П. Поліщук, В.Ф. Попов, М. Сенченко, Г.А. Шварц, О.А. Шевчук. Однак проблемні питання бухгалтерського обліку розрахунків такими електронними платіжними інструментами як WebMoney є недостатньо дослідженими, що призводить до виникнення реальних проблем на практиці при формуванні інформаційних потоків (про стан розрахунків на підприємстві, рух грошових коштів, наявності дебіторської заборгованості тощо) на підприємстві, складанні бухгалтерської звітності.

Метою дослідження є визначення економіко-правової сутності титульних знаків WebMoney, виявлення специфіки їх облікового відображення у якості електронного платіжного інструменту в залежності від обраного варіанту використання технології WebMoney.

Викладення основного матеріалу. Більшість суб'єктів господарювання здійснюють розрахунки через банківські установи. На нашу думку, сучасні умови господарювання зумовлюють необхідність впровадження альтернативних варіантів оплати реалізованих підприємством товарів, виконаних робіт, наданих послуг. Розвиток технологій призвів до появи різноманітних платіжних систем, однак розглянемо використання лише однієї з них, яка наразі є найбільш відомою і популярною – це технологія WebMoney (WM). Дана система функціонує в Україні з 2003 року, за період існування вона набула розвитку і сьогодні з її допомогою приймають платежі більшість інтернет-сервісів. Система WebMoney стала основною при здійсненні розрахунків між суб'єктами господарських відносин, які займаються електронною комерцією, тобто між покупцями та продавцями в мережі Internet. Також дана система використовується для оплати великого кола послуг як фізичними, так і юридичними особами, шляхом використання електронних гаманців.

WebMoney є альтернативним варіантом здійснення безготівкових розрахунків. Це додатково підтверджується тим, що дана технологія не є дорогою, а підприємству не потрібно оплачувати обслуговування програми (за типом банківського обслуговування, яке представлено щомісячними платежами – витрати суб'єкта господарювання), яка надає доступ до гаманців WebMoney. Необхідне програмне забезпечення встановлюється легко і не потребує залучення спеціальних фахівців.

Система WebMoney отримала більше популярності у розрахунках з фізичними особами, а для підприємств (юридичних осіб) досі залишається коло питань щодо правомірності її використання та відображення в обліку операцій покупки та продажу товарів, послуг з оплатою в такий спосіб. Це, в першу чергу, зумовлено недосконалістю чинного законодавства України.

Облік розрахунків з використанням технології WebMoney залежить від того, як підприємство використовує дану систему: 1) зі створенням гаманця WM, 2) без створення гаманця WM. Саме цей фактор впливає на схему руху грошових коштів суб'єкта господарювання, а відповідно і на їх облікове відображення.

Якщо підприємство створює гаманець WebMoney, то воно виступає в ролі звичайного користувача системи, але має "розширену" реєстрацію юридичної особи. Всі процедури з реєстрації підприємство виконує самостійно: реєструється в системі, створює гаманець; отримує персональний атестат, укладає договір; підключає гаманець до сайту; приймає webmoney-платежі; замовляє виведення засобів (титульних знаків WM), накопичених у гаманці, на банківський рахунок суб'єкта господарювання.

Вся робота з WM регулюється трьома правовими документами: 1) Генеральна умова оферти Гаранта (акцептується перед створенням U-гаманця), 2) Договір поступки прав вимоги і їхнього обліку (акцептується в момент першого використання U-гаманця на уведення або виведення коштів через Гаранта), 3) Додаткова угода до договору поступки (акцептується щораз при поповненні гаманця через Гаранта).

Таким чином, підприємство здійснює реалізацію товарів, робіт, послуг і в якості розрахунку отримує на відкритий в системі WebMoney титульний знак WM (наприклад, WMU – еквівалент гривні). Відповідно постає питання як їх ідентифікувати та відображати в обліку.

В літературі доволі часто зустрічається висвітлення методик бухгалтерського обліку WebMoney як електронних грошей. Проте, даний підхід до обліку титульних знаків WM є неоднозначним, виходячи з норм та положень законодавчої бази України і принципів діяльності системи WebMoney.

WM – не є грошовими коштами, платіжним інструментом, фінансовим активом чи товаром, а представляють собою засіб обліку прав вимоги. WebMoney існують у вигляді електронних записів у базі даних системи WebMoney і відображають перехід прав вимоги від одного суб'єкта ринку до іншого. Здійснюючи розрахунки у вигляді WMU, суб'єкт господарювання здійснює обмін прав вимоги на товар чи послугу, з одночасним відображенням такого переходу прав вимоги в системі WM шляхом переведення титульних знаків зі свого гаманця на електронний гаманець контрагента.

Виходячи з правової сутності поняття "право вимоги", вважаємо за доцільне відображати титульні знаки WM в обліку як дебіторську заборгованість на субрахунок 377 "Розрахунки з іншими дебіторами" з виділенням аналітичного рахунку "Титульні знаки WM" (за валюти/гаманця).

Процес реалізації товарів, робіт, послуг з отриманням титульних знаків WM наведено на рис. 1.

Слід зауважити, що Українське гарантійне агентство (УГА) не є стороною господарських відносин і не виконує функцій агента або повіреного. Накопичені в результаті таких продажів права вимоги підприємство може передати гаранту в будь-який момент і в будь-якій кількості (згідно Договору) отримати грошові кошти на рахунок в банку.

Рис. 1. Схема процесу реалізації товару з отриманням прав вимоги

Операція з продажу товару (надання послуги) в обмін на право вимоги між підприємством та клієнтом може бути оформлена договором, в тому числі і у вигляді оферти на сайті, і підтверджена відповідними первинними бухгалтерськими документами, які оформляються так само, як і при звичайній покупці товару, послуги за грошові кошти.

Операція з передачі прав вимоги підприємством гарантії підтверджується Додатковою угодою до

“Договору поступки прав вимоги” та Актом поступки прав вимоги. Ці первинні бухгалтерські документи оформлюються і підписуються сторонами на папері для кожної передачі права вимоги на отримання грошових коштів на банківський рахунок підприємства.

Таким чином, в бухгалтерському обліку процес реалізації послуг з їх оплатою через технологію WebMoney слід відобразитися наступним чином (табл. 1).

Таблиця 1. Облікове відображення процесу реалізації послуг з оплатою через технологію WebMoney

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1.	Відображено надання послуг клієнту	361 “Розрахунки з вітчизняними покупцями”	703 “Дохід від реалізації робіт і послуг”
2.	Відображено податкове зобов’язання з ПДВ	703 “Дохід від реалізації робіт і послуг”	641/ПДВ
3.	Отримано право вимоги від покупця	377 “Титульні знаки WMU”	361 “Розрахунки з вітчизняними покупцями”
4.	Передано право вимоги Українському гарантійному агентству до оплати	333 “Грошові кошти в дорозі”	377 / “Титульні знаки WM”
5.	Відображено вартість користування технологією WebMoney в момент передачі прав вимоги УГА	949 “Інші витрати операційної діяльності”	685 “Розрахунки з іншими кредиторами”
6.	Здійснено розрахунок за користування технологією WebMoney	685 “Розрахунки з іншими кредиторами”	377 / “Титульні знаки WM”
7.	Надійшли грошові кошти від УГА на рахунок в банку	311 “Поточні рахунки в національній валюті”	333 “Грошові кошти в дорозі”

Варто зазначити, що Українське гарантійне агентство оплачує передані йому права вимоги протягом 1-2 днів, а тому можлива ситуація, коли підприємство передало титульні знаки WM зі свого гаманця гаранту, а погашення прав вимоги грошовими коштами ще не відбулося. На нашу думку, цей момент потрібно передбачити в бухгалтерському обліку, щоб уникнути можливих непорозумінь з контролюючими органами. Саме тому ми пропонуємо застосовувати субрахунок 333 “Грошові кошти в дорозі”. Такий підхід достовірно

відображає суть господарських операцій, які відбуваються на підприємстві, та реальний стан активів та зобов’язань.

Підприємству не обов’язково продавати права вимоги гаранту одразу після їх отримання, оскільки титульні знаки WM можна використовувати для розрахунків з іншими кредиторами.

Розглянемо також облікове відображення процесу придбання товарів (робіт, послуг) з розрахунками через технологію WebMoney (табл. 2).

Таблиця 2. Облікове відображення операцій з придбання товару з оплатою через технологію WebMoney

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1.	Здійснено передоплату товару з використанням титульних знаків WM	371 “Розрахунки за виданими авансами”	377 “Титульні знаки WM”
2.	Відображено суму умовного податкового кредиту	641 “Розрахунки за податками”	644 “Податковий кредит”
3.	Відображено вартість користування технологією WebMoney в момент передачі прав вимоги	92 “Адміністративні витрати”	685 “Розрахунки з іншими кредиторами”
4.	Здійснено розрахунок за користування технологією WebMoney	685 “Розрахунки з іншими кредиторами”	377 “Титульні знаки WM”
5.	Оприбутковано товар	22 чМалоцінні і швидкозношувані предмети”	631 “Розрахунки з вітчизняними постачальниками”
6.	Списано податковий кредит	644 “Податковий кредит”	631 “Розрахунки з вітчизняними постачальниками”
7.	Проведено взаємозалік заборгованостей	631 “Розрахунки з вітчизняними постачальниками”	371 “Розрахунки за виданими авансами”

Зазвичай розрахунки між контрагентами з використанням технології WebMoney здійснюються на основі попередньої оплати, тобто товари, роботи, послуги спочатку оплачуються титульними знаками WM, а потім відбувається їх фактична поставка. Не кожне підприємство готове працювати на умовах 100-% передоплати, що посягає на наявний ризик неотримання товару з подальшим переведенням дебіторської заборгованості до класу безнадійної. Технологія WebMoney дозволяє повністю анулювати такий ризик, оскільки платіж в системі можна проводити з “кодом протекції”, який можна встановити на певний строк дії. Тобто здійснюється передоплата, контрагент отримує титульні знаки WM як вхідний платіж, проте зарахування на гаманець не відбувається без введення “коду протекції”. Якщо підприємство-постачальник не виконає умови договору купівлі/продажу до вказаного терміну, то кошти повернуться до підприємства-покупця.

Система WebMoney Transfer (WMT) має багато внутрішніх сервісів, які доступні її користувачам. Будучи повноправним користувачем системи WMT, підприємство отримує доступ до багатьох сервісів, які допоможуть автоматизувати господарські процеси, проте можливе і спрощене використання технології по типу “без гаманця з договором”.

Для юридичних осіб, які не хочуть реєструватися в WM, отримувати атестат та самостійно управляти своїм гаманцем, система пропонує спрощений варіант прийому WM-платежів. В даному випадку гаманець, фактично, знаходиться в системі WMT на обслуговуванні. Щодня підприємство отримує консолідовані безготівкові платежі на свій банківський рахунок у розмірі сум wm-платежів, прийнятих від клієнтів за попередній банківський день.

З метою реалізації такої можливості в українській структурі технології WebMoney працює фінансова компанія “ВМ-фактор”, яка має ліцензію на переказ

грошових коштів. Вона бере на себе роботу по обслуговуванню гаманця юридичної особи, прийому титульних знаків WebMoney і переказу грошей на банківський рахунок підприємства.

Даний спосіб прийому WebMoney передбачає надання підприємству фінансових послуг з прийому платежів і перерахування грошових коштів. Винагорода фінансової компанії за ці послуги складає від 2% (може

обговорюватися індивідуально) і закріплюється договором. Також можливий варіант, при якому комісія стягується не з підприємства, а з клієнта-платника. Плата за підключення і абонентська плата відсутні.

Процес продажу товарів, робіт, послуг з отриманням оплати через фінансову компанію "ВМ-фактор" наведено на рис. 2.

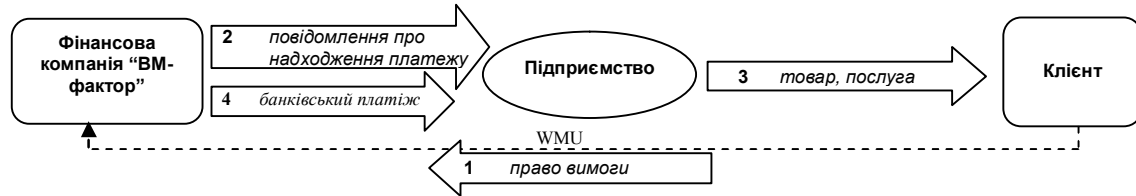

Рис. 2. Схема господарських відносин у процесі реалізації товару/послуги з оплатою титульними знаками Webmoney через фінансову компанію "ВМ-фактор"

З точки зору бухгалтерського обліку проводиться стандартна для підприємства операція – продаж товару (надання послуги) покупцям. Оплата за товар/послугу надходить від Фінансової компанії (ФК) за договором про прийом платежів (переказі коштів) від платників. Призначення переказу: "Платежі, прийняті від покупця за _____". Оскільки для фінансової компанії грошові кошти, отримані згідно договору з юридичною особою, є

"транзитними" в рамках виконання ним функції фінансового агента, то безготівкові переведення від фінансової компанії підприємство буде отримувати з тим признанням, яке ним визначено умовами договору.

Облікове відображення процесу реалізації товарів з розрахунком через фінансову компанію "ВМ-фактор" наведено в таблиці 3.

Таблиця 3. Облікове відображення процесу реалізації товарів з розрахунками через ФК «ВМ-фактор»

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1.	Відображено надання послуг клієнту	361 "Розрахунки з вітчизняними покупцями"	703 "Дохід від реалізації робіт і послуг"
2.	Відображено податкове зобов'язання з ПДВ	703 "Дохід від реалізації робіт і послуг"	641/ПДВ
4.	Надійшли кошти від фінансової компанії	311 "Поточні рахунки в національній валюті"	685 "Розрахунки з іншими кредиторами"
5.	Відображено вартість послуг фінансової компанії	949 "Інші витрати операційної діяльності"	685 "Розрахунки з іншими кредиторами"
6.	Проведено взаємозалік заборгованостей	685 "Розрахунки з іншими кредиторами"	361 "Розрахунки з вітчизняними покупцями"

Операції підтверджуються первинними бухгалтерськими документами: Актом наданих послуг (за місяць), банківською випискою і, при необхідності, реєстрами прийнятих платежів в електронній формі, затвердженими електронним цифровим підписом або "мокрою" печаткою фінансової компанії.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Електронні платіжні системи на сьогодні є одним з нових способів здійснення безготівкових розрахунків. Такі системи працюють з використанням різних технологій та різних платіжних інструментів. В ході дослідження визначено, що WebMoney є альтернативним варіантом для здійснення без готівкових розрахунків.

Розглянувши способи використання даної технології, можна зробити висновок, що на ринку існує досить «потужний» спосіб реалізації розрахунків і кожне підприємство саме вирішує як використовувати технологію, виходячи з обсягу розрахункових операцій та особливостей господарювання.

На нашу думку, система WebMoney є перспективною платіжною системою, а її документальне забезпечення дозволяє вчасно здійснювати облікове відображення господарських операцій з розрахунків між інтернет-контрагентами.

Таким чином, запропоновані підходи до методики бухгалтерського обліку титульних знаків WM сприятиме формуванню повної та достовірної інформації про розрахунки підприємства, рух його грошових коштів тощо.

Список використаної літератури:

1. Сенченко М. Бухгалтерський облік операцій з WebMoney [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://conceptart.com.ua/ukr/articles/Buxgalterskij-uchet-operacij-s-WebMoney>. 2. Карлов А. ТМ "Webmoney" в Україні: титульні знаки, електронні деньги, платіжна система? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ema.com.ua/2011/12/webmoney-what-is-it>.

ГОНЧАРУК Михайло Олександрович – здобувач кафедри бухгалтерського обліку Житомирського державного технологічного університету, завідувач кафедри економіки і підприємництва, декан економічного факультету Приватного ВНЗ Інститут конструювання одягу та підприємництва (м. Вінниця).

Наукові інтереси:

– проблеми здійснення та нормативного регулювання безготівкових розрахунків;
– питання організації та методика бухгалтерського обліку безготівкових розрахунків.

Надійшла до редакції: 14.04.12 р.